

PROGRAM

PREMIERA 14 GRUDNIA 1956 R.

JÓZEF BLIZIŃSKI

(1827 — 1893)

Czołowe komedie Józefa Blizińskiego powstały w epoce pozytywizmu, po upadku powstania styczniowego. Twórczość Blizińskiego łączy się jednak również z epoką poprzednią: przystosował on składniki komedii Fredrowskiej do nowszych czasów, stając się najbardziej twórczym talentem tego okresu.

Realistyczne jego obrazy odtwarzają te zmiany, jakie zachodzą w warunkach bytu ziemiańskiego: wyrodzenie się warstwy, która nie ma już dość sił do ratowania, zarówno swojej pozycji materialnej, jak i swego stanowiska społecznego.

Związany pochodzeniem z ziemiaństwem Bliziński jest pełen współczucia dla tej warstwy, odtwarzając jednak realistycznie te stosunki, bez świadomej intencji, staje się mimowolnym satyrykiem.

To właśnie nas w Blizińskim najbardziej interesuje, że obraz życia — w tym wypadku ziemiańskiego, ujęty bezstronnie i realistycznie przez autora (podobnie jak u Balsaca) przeczy jego świadomej intencji, któraby się może wyrażała w chęci wybielenia swoich bohaterów.

Warunki życia szlachty i ziemiaństwa polskiego w zaborze rosyjskim po upadku powstania listopadowego wpływały na zanik tradycji życia publicznego i poczucia obowiązków społecznych. Bliziński, samorodny artysta, pozbawiony szerszych horyzontów umysłowych, poprzestaje więc na odtworzeniu rodzinnego i sąsiedzkiego życia dworów wiejskich, utrwała zanikające już formy tego życia, nie przeciwstawiając się jednak zasadniczo i nowym prądom epoki.

Owczesny pozytywizm polski, szerzony przez pisarzy w rodzaju Świętochowskiego, Prusa, Chmielowskiego, Ochorowicza, Orzeszkowej, walczył o literaturę tendencyjną, związaną z po-

trzębami społecznymi, którym literatura powinna służyć. Nie są to hasła dla nas w chwili obecnej obce, gdyż przez 10 lat ostatnich literatura i sztuka nasza z zabójczą monotonią wysuwała te same hasła społeczne z tą tylko różnicą, że gdy pozytywiści przez społeczeństwo pojmowali burżuazję mieszczańską, myśmy społeczeństwo utożsamiali z klasą robotniczą.

Potrzeby jednej i drugiej warstwy miały rozstrzygać o kierunku rozwoju sztuki i literatury.

Rozwój kapitalistycznych form życia gospodarczego odbywał się jednak kosztem wyzysku mas ludowych, czego już pozytywiści niemal nie dostrzegali, choć stawali również w obronie tego ludu.

Coś podobnego stało się również z naszą sztuką społeczną, która występując rzekomo w imieniu klasy robotniczej nie uznawała za stosowne wsłuchać się w głos samej klasy robotniczej na temat jej położenia, dążeń i potrzeb, polegając w tej sprawie całkowicie na opiniach biurokracji rządzącej.

Losy więc i rola literatury pozytywistycznej u nas w kraju sprzed lat 80-ciu są dla nas obecnie wcale pouczającą analogią do naszych obecnych stosunków.

Bliziński jako szlachcic i ziemianin gospodarujący na roli nie był na tyle związany z pozytywizmem, by stać się szermierzem i apostołem tego kierunku. Jako otwarta jednak głowa i „demokrata“ w swoim zrozumieniu uwzględniał ten „modny“ naówczas kierunek myśli, przedstawiając w sympatycznym świetle typy młodzieży, szermującej hasłami pozytywistycznymi. Nie stać go jednak na to, by poważniej potraktować ten bądź co bądź charakterystyczny dla tych czasów rozwijającego się milowymi krokami naówczas kapitalizmu kierunek myśli i propagandy społecznej, traktuje go raczej dość powierzchownie i od strony „mody“.

Działalność literacką rozpoczął dość późno, pisząc w r. 1867 „Pannę z posagiem“, w r. 1871 „Przezorną mamę“, w r. 1873 „Marcowego kawalera“.

Do wyższego stopnia artyzmu wspinał się dopiero w r. 1877, pisząc na konkurs do Krakowa „Pana Damazego“.

Sąd konkursowy, przyznając pierwszą nagrodę Blizińskiemu wyraził następującą opinię o tej komedii.

KIEROWNIK ARTYSTYCZNY:
JANINA ORSZA-LUKASIEWICZ

D Y R E K T O R:
WŁADYSŁAW ZIEMIAŃSKI

KIEROWNIK LITERACKI:
JAN NEPOMUCEN MILLER

JÓZEF BLIZIŃSKI

PAN DAMAZY

Komedia konkursowa w 4-ch aktach

OSÓBY:

Pani Żegocina — STANISŁAWA SIEDLECKA
Pani Tyhańska — jej siostra — JANINA MIŁKOWSKA-ZABIĘLSKA
Seweryn } — *KLEMENTYNA FYTLÁRCZYNA*
} — ROMAN SIKORA ✓
} — ZBIGNIEW KŁOPOCKI ✓
Antoni } — EDWARD CHELMICKI
} — EDWARD ŁADA-CYBUŁSKI
Damazy Żegota — EDWARD ŁADA-CYBUŁSKI
Helena — jego córka — ANNA WRÓBLÓWNA

Bajdałski — refjent — JANUSZ OBIDOWICZ
Genia — jego syn — STANISŁAW BRODAKCI
— ZBIGNIEW KŁOPOCKI
Mańka — BARBARA PIJAROWSKA ✓
— ALICJA GETTINGER
Jan — lokaj — JÓZEF HŁASKO

Reżyser: JANUSZ OBIDOWICZ

Scenograf: WŁADYSŁAW DACH

Asyst. reżysera: Edward Łada-Cybulski

Inspicjent: Józef Hłasko

Sufler: Liliana Hłasko

„Przedstawia typy czysto rodzime. Jak Niemcy mają swoją komedię mieszczańską, tak my mamy komedię szlachecką... Co za prawdziwa, co za naturalna galeria postaci! Obrobienie sztuki misterne, wiele przytem świeżych myśli i sytuacji, a cały ton sztuki nader szlachetny“.

Za następny etap rozwoju talentu komediopisarskiego autora „Damazego“ należy uznać „Rozbitki“, powstałe w r. 1881. W komedii tej przedstawia rozkład i wyrodzenie się tej warstwy ziemiańskiej, której sam był przedstawicielem i współczującym malarzem.

Obok tych dwóch arcydzieł komediowych Blizińskiego, wymienić należy dwa końcowe dzieła pisarza „Chwast“ i „Dzika różyczka“, z których ostatnie zwłaszcza, przewyciężając pesymizm autora „Rozbitków“, daje wyraz jego wiary w przyszłość.

Za najwybitniejsze dzieło Blizińskiego należy uznać „Pana Damazego“, który pod względem realistycznej obserwacji życia, przewyższa popularną naówczas czwórkę komediopisarzy — Zalewskiego, Sarneckiego, Lubowskiego i Narzymskiego.

Utwór ten nie jest bynajmniej świadectwem konserwatywnej ideologii szlacheckiej, nie jest jednak również przykładem dramatu pozytywistycznego, chociaż posiada z tym kierunkiem pewne zadziergnięcia.

Mimo pewnej sympatii dla pozytywizmu, czego wyrazem jest oświetlenie dwóch postaci młodych (Genio i Antoni), przeważa jednak w „Panu Damazym“ krytyczne spojrzenie na panującą w społeczeństwie burżuazyjnym moralność i obyczaje.

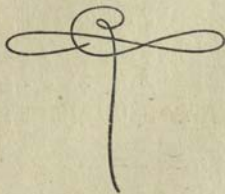
Sam bohater tytułowy, zgodnie z realistycznym sposobem ujmowania rzeczywistości przez autora, nie jest bynajmniej papierowym wzorem wszystkich możliwych cnót i doskonałości jak pozytywni bohaterowie naszych współczesnych sztuk. Pan Damazy posiada tradycyjną porcję poczciwości i dobroci, lecz jest zarazem prostodusznym i naiwnym nieukiem niepozbawionym nawet pewnej interesowności.

Wybitnie ujemne postacie Żegociny, Seweryna i Rejenta świadczą równie dobitnie, że autor nie jest bynajmniej bezkrytycznym chwalcą świata szlacheckiego, lecz stwarza postaci tak charakterystyczne i typowe, że górują swą prawdą życiową nad wielu konwencjonalnymi typami komedii ówczesnej.

Składnie przeprowadzona intryga dramatyczna, plastyka postaci, żywa mowa potoczna i pulsujący choć niezamierzony często humor autora — wszystko to wyróżnia komedię Bliznińskiego z szeregu innych współczesnych i pozwala go zaliczyć do liczby najwybitniejszych naszych komediopisarzy XIX w.

Postać „Pana Damazego” zdawna uchodziła za jedną z najwdzięczniejszych ról, które nęciły zawsze ambicje aktorskie. Nader ciekawa jest również rola Rejenta jako klasyczny typ zachowującego pozory prawa i lojalności wyzyskiwacza i wydrwigrosza. Równie wdzięczna jest rola pomyłonej zlekką kobiety starej daty — Tykalskiej o „złotym sercu”. Niemalą polą popisu daje również komedia młodym talentom aktorskim.

Względy więc zarówno rzeczowe (o których wyżej) jak i potrzeby naszego rzemiosła artystycznego skłoniły nas do wznowienia tej tradycyjnej „komedii szlacheckiej” w błogiej nadziei, że i współczesny widz znajdzie w niej dla siebie niemało materiału myślowego — a teatr — podatne tworzywo artystyczne.

Obsada techniczna:

Kierownik techniczny – Mieczysław Kulczyk

Kierownik pracowni malarzkiej – Heliodor Janowski

Kierownik pracowni perukarskiej – Alfons Domiczek

Kierownik pracowni krawieckiej – Emilia Rochowicz

Kierownik pracowni stolarskiej – Franciszek Nowak

Kierownik oświetlenia – Stanisław Jeziorski

Brygadier sceny – Stanisław Kaniewski.

W przygotowaniu sztuka w 3 aktach

Z A K R Ę T
EWY SZUMAŃSKIEJ

Kasa czynna od 10 – 13 i od 16

Nr telefonu 50-65.

Przedstawienia rozpoczynają się punktualnie.